

● ● ● ● ● Afrika ontwikkelt zich in snel tempo en Rwanda maakt deel uit van de kopgroep. Het land biedt uiteenlopende, kansrijke mogelijkheden en de regering stuurt met grote precisie aan op het oogsten van succes. De Nederlandse ondernemer weet de weg naar Rwanda te vinden. Half november 2014 inventariseerde een uitgebreide missie met minister Ploumen de stand van zaken en ging op zoek naar nieuwe activiteiten.

Inventarisatie tijdens missie met Minister Ploumen

Samen ondernemen in Rwanda

Voorafgaand aan de missie sprak de ambassadeur van Rwanda in Nederland, Jean-Pierre Karabanga, zich uit over de toekomst van de samenwerking tussen beide landen: "Twee kleine landen met trotse bevolkingen, die beseffen dat je samen meer bereikt dan alleen. Ook wij werken hard en willen vooruit komen. We hebben kennis en moderne technieken nodig. Dan is Nederland de aangewezen partner, niet alleen als het om landbouw gaat. Allereerst om in ons eigen voedsel te voorzien, op basis van verdere ontwikkeling van kleinschalig boeren. In tweede instantie voor de export, als resultaat van mechanisatie en meer grootschalige landbouw. Met de voedselzekerheid kunnen we nu onze welvaart op een hoger peil brengen."

Het gaat Rwanda steeds beter af. Stelselmatig opent de EU zich voor Afrika en daarmee voor Rwanda. De ambassadeur: "Onze overheid ziet de positieve ontwikkeling en focust op het einddoel. Elk kind volgt minimaal de basisschool, waardoor de nieuwe generatie bovengemiddeld is opgeleid. Prestatiecontracten dwingen alle partijen om de doelen te bereiken. Rwanda wordt bestuurd als een groot bedrijf. We hebben

geen tijd te verliezen, staan open voor ondernemerschap en steunen nieuwe initiatieven. Een vooruitstrevende discipline is de sleutel tot onze toekomst."

Ontwikkelingsprogramma's

Zoals voor elk land is de wereldmarkt een uitdaging en ook Rwanda droomt van export. Toch zou het ontwikkelingsland zich allereerst moeten richten op de eigen markt, meent Michiel Hillen van Emerging Markets Africa (EMSA). "Met name de kleine en middelgrote ondernemingen kunnen dan verantwoord groeien." legt hij uit. "Ze kennen hun eigen markt en de consument en er zijn geen barrières om die te bereiken. Voor export moet je kunnen omgaan met zaken als handelsbelemmerende procedures. Dat is in de opbouw van een onderneming een onnodige belasting, terwijl in eigen land de markt aan je voeten ligt. Lage transportkosten, een korte overzichtelijke en vertrouwde keten, meer marge die je in staat stelt in je bedrijf te investeren. Sta je stevig in die markt, dan kunnen de buurlanden en de regio aan de orde komen. Wereldexport kan altijd nog, wanneer je bedrijf stabiel en professioneel genoeg is."

Pag. 14 - Niet direct agribusiness, wel essentieel voor de keten: Dijkstraal bouwt voordelige meccanobridgen in Afrika.

Pag. 15 links - Nederland hanteert voor missies een succesformule met de kernwoorden kennisvergaring, netwerken en matchmaking.

Pag. 15 rechtsboven - De meeste bakkerijen werken met ouderwetse recepten en de kwaliteit is voor verbetering vatbaar.

Pag. 15 rechtsonder - Ambassadeur J.P. Karabanga en landbouwraad Teddie Muffels brachten op Africa Works! 2014 Rwanda land onder de aandacht.

Pag. 16 - Het vruchtbare land vormt een uitdaging voor samenwerking tussen Rwandese en Nederlandse partners.

Nederland steunt Rwanda met ontwikkelingsprogramma's. Daarin staan ontwikkeling van goed functionerende voedselketens, capaciteitsopbouw van de private sector en decentralisatie centraal. Een onmisbare partij is de Nederlandse private sector. Publiek-Private Partnerships (PPP) en andere programma's stimuleren de inzet en helpen het gewenste resultaat te behalen. Zo is de Bramin Farm een onder PSI gefinancierd project waarin Heineken deelneemt. Op 500 hectare worden soja en maïs verbouwd. Een voorbeeldproject, dat werkgelegenheid oplevert en landbouwstudenten praktijktraining met irrigatie en mechanisatie biedt.

markttoegang voor tuin- en landbouwproducten. Zaden, bloemen en aardappels komen dan al snel aan de orde, maar het gaat uiteindelijk om veel meer. Het is van belang een goed functionerend nationaal systeem te hebben op basis van de internationale standaard (UPOV). De minister van landbouw zegde toe hieraan beslissende bijdragen te leveren. Ook de handhaving van het kwekersrecht kwam aan de orde. Met Nederlandse hulp worden de expertise en capaciteit van controle- en handhavinginstanties verder uitgebouwd.

Volgens de Wereldbank komt de economische groei van Rwanda in 2015 uit op 6,6%.

sectorontwikkeling. Daarmee neemt de efficiency van de ketens toe en komt goede, betaalbare voeding nationaal en regionaal breder beschikbaar. In de aanvraag moet een positieve impact op lage inkomensgroepen van zowel producenten, (vrouwelijke!) ondernemers als werknemers worden aangetoond.

Bruisende energie

ICCO beheert de Agri Sector Development Facility (ASDF) van de ambassade in Kigali. Het fonds stimuleert met seed money Rwandese en Nederlandse ondernemers agribusiness op voedselzekerheid, duurzaamheid en innovatie gerichte initiatieven te ontwikkelen. Teddie Muffels, landbouwraad in Rwanda: "Rwanda bruist van de energie en met behulp van Nederlandse ervaring en technologie maak je nu snel progressie. Voor die combi is dit het moment. Voor verwerking van agrarische producten, waardoor deze naast werkgelegenheid ook meer marge opleveren, bestaat veel belangstelling. Denk aan chips en frites, nu de kwaliteit aardappelen verbetert, het volume van de oogsten groeit en er een markt ontstaat voor een meer uitgebreid supermarktassortiment." De eerste projecten uit dit fonds zijn inmiddels aangemeld en staan op punt om van start te gaan.

Het land heeft een ideaal klimaat voor tuinbouw en vandaar dat een sectorinitiatief inzet op SMART Horticulture Rwanda (voorheen SMASH, Smart Adaptive Sustainable Horticulture). Tijdens de missie gaf Minister Ploumen het officiële startsein voor het

'Een verrassend goed georganiseerd land'

Markttoegang

Nederland was op 12 en 13 november 2014 met een missie op bezoek in Rwanda, waarin de overheid was vertegenwoordigd door minister Lillianne Ploumen. De bekende opzet bewijst met de formule van kennisvergaring, netwerken en matchmaking altijd weer tot successen te leiden. Een 30-tal Nederlandse bedrijven, waarvan een aanzienlijk deel uit de agrosector, presenteerde de expertise van Nederland en de voordelen van publiek-private partnerschap. De overheid baant de weg en de private sector gaat aan de slag met de geschikte partners in het land. In een gesprek op het ministerie van Landbouw drong Nederland aan op ruime en soepele

Nederland heeft voor de lange termijn een bilaterale relatie en wil die groei de komende jaren ondersteunen. De ontwikkelingsinstrumenten zijn belangrijk voor het stimuleren van de agrosector en het versterken van de voedselzekerheid. Nu met ingang van 2015 voor het Private Sector Investeringsprogramma (PSI) geen nieuwe aanvragen meer worden geaccepteerd, moeten andere programma's worden ingezet. Een daarvan is de Faciliteit Duurzaam Ondernemen en Voedselzekerheid (FDOV). De ministeries van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken ondersteunen publiek-private samenwerking op het gebied van voedselzekerheid en private

project. Speerpunten zijn het verbeteren van de productie en vermarkten van hoogwaardige groente uit beschermde teelt. De particuliere tuinbouwsector krijgt toegang tot innovatieve technologieën en telers worden begeleid bij het opzetten van duurzame en winstgevende bedrijven. Onder het projectmanagement van Greenport Holland International worden Nederlandse technologie en kennis samengebracht met lokale ervaring en inzet van de Rwandese sector om de tuinbouw in een snelle ontwikkeling te brengen. Minister Ploumen benadrukte het belang van samenwerking van Nederlandse leveranciers als Bosman van Zaal, Hoogendoorn, RijkZwaan, Koppert, kennisinstituten WUR, TNO en de ngo BoP Innovation Center met lokale ondernemers en kleinschalige tuinbouwbedrijven als Rwanda Best (projectpartner in SMART Horti-project).

Dit laatste bedrijf ging in 1996 van start als kleinschalige pluimveeboerderij en is inmiddels actief met land- en tuinbouw. Eigenaar Jean Claude Ruzibiza ziet de markt voor kwaliteitsproducten toenemen en besteedt de uiterste zorg aan borging van een hygiënische en duurzame productie. Zijn gezond verse groenten met een perfecte smaak zijn in trek bij de topklasse hotels en de betere distributeurs in het land.

Projectpartners Bosman Van Zaal (de kassenbouwer opent binnenkort een kantoor in Rwanda) en Hoogendoorn Growth Management (agri-automatisering) realiseren de kassen, die begin 2015 in gebruik zullen worden genomen. Dit voorbeeld laat zien hoe een gestructureerde samenwerking tot goede resultaten kan leiden en het project heeft

inmiddels de belangstelling van veel andere organisaties en lokale producenten. Teddie Muffels beoogt navolging en introduceert deze aanpak nu ook op bredere schaal.

De actieve medewerking van de Rwandese overheid is van groot belang. Voor Joris van Dijk, deelnemer aan de missie namens Dijkstaal (Maassluis), is dat een uitgemaakte zaak: "Een verrassend goed georganiseerd land, met een strenge overheid. Dat klinkt eng maar uiteindelijk is dat in deze fase van de ontwikkeling prima. Iedereen, ook bij de overheid, is open en gemakkelijk te benaderen. Rwanda wil verder en de overheid steunt dat streven met een positief beleid."

Dijkstaal transporteert stalen bruggen als meccano naar Afrika om daar op maat verbindingen te bouwen. Die voordelige techniek kan ook in Rwanda bijdragen tot een snelle verbetering van de infrastructuur en de logistiek van de voedselketens. "We gaan zeker aan de slag in Rwanda. De overheid is zich bewust van het belang van een goede infrastructuur, die al veel beter is dan in menig ander Afrikaans land, maar men ziet in dat onze methode de aanleg van wegen nog eens extra kan versnellen."

Kant-en-klaar

Vraag naar de inzet van Nederland in Afrika en steevast wordt de agrarische sector genoemd. Vanzelfsprekend, want op dat gebied zijn we een wereldspeler en met onze kennis en ervaring overal welkom. Juist omdat agrarische activiteit een aanjager van de economie is, dienen zich in het kielzog van die ontwikkeling andere kansen aan. Nichemarkten, kleine specialismen,

noodzakelijke of aanvullende producten en diensten. Zoals de meelfabrikant de kansen ziet voor bakkerijproducten voor het groeiend aantal retailers. De middenstand ontwikkelt zich en vraagt om meer variëteit kant-en-klaar producten in de winkels.

Wouter van Tongeren ging voor Cordaid mee met de missie. De energievoorziening is nog onbetrouwbaar in Rwanda en hospitalen zijn bij uitval voor noodstroom aangewezen op doorgaans slecht afgestelde dieselaggregaten. Samen met Alliander en Great Lakes Energy wordt batterijopslag ingezet voor zowel meer zekerheid als besparing. Tegelijkertijd wordt het gebruik van zonne-energie aangemoedigd.

Waka Waka brengt een aantal slimme lichtbronnen op de markt die het daglicht gebruiken om 's avonds een studieboek te kunnen lezen, het huishouden te blijven doen of langs een donkere weg een band te kunnen wisselen. Er is zelfs gedacht aan een gratis unit in combinatie met een voordelig abonnement. Betaalbaar voor iedereen.

Zo zouden meer inventieve ondernemers op avontuur moeten gaan in Rwanda, goed om zich heen kijken en zien waar de bevolking in het economisch snel groeiende land behoefte aan heeft. Voor al die toekomstige plannen dient zich een financieringsmarkt aan. Goed om te weten dat Rabo Development samenwerkt met de Banque Populaire du Rwanda (BPR). Deze grootste bank van het Afrikaanse land deelt met de Rabobank de coöperatieve wortels en agrarische kennis en is een van de investeerders in de economische activiteit.

Frits H. Emmerik